

DOI: 10.5281/zenodo.3835758

UDC: 658.15

JEL:

INNOVATIVE CHANGES IN THE SYSTEM OF MONITORING THE LEVEL OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ МОНІТОРИНГУ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Hanna B. Svinarova, PhD in Economics, docent,
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine,
ORCID: 0000-0002-8598-3717
Email: swinarewa@gmail.com
Received 19.11.2019

Свінар'ова Г.Б. Інноваційні зміни в системі моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Науково-методична стаття.

Стаття присвячена аспектам формування системи моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства з врахуванням інноваційних змін функціонального, організаційного, структурного характеру. Запропонована система моніторингу базується на засадах збалансованої системи показників фінансово-економічної безпеки підприємства. Розглянуті переваги та враховані інноваційні зміни в системі моніторингу побудованої на засадах збалансованої системи показників.

Ключові слова: інноваційні зміни, система моніторингу, фінансово-економічна безпека, система управління підприємством, збалансована система показників.

Svinarova H.B. Innovative changes in the system of monitoring the level of financial and economic security of the enterprise. Scientific and methodical article.

The article is devoted to the aspects of forming the system of monitoring the level of financial and economic security of the enterprise taking into account innovative changes of functional, organizational, and structural nature. The proposed monitoring system is based on the principles of a balanced system of financial and economic security indicators of the enterprise. The advantages and innovative changes in the monitoring system based on a balanced scorecard are considered.

Keywords: innovative changes, monitoring system, financial and economic security, enterprise management system, balanced scorecard.

На сучасному етапі ринкових відношень господарська діяльність промислових підприємств протікає в умовах високого рівня фінансово-економічних ризиків, тому виникає гостра потреба відстежувати на безперервній основі зміну рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, який повинен знаходитися під постійним контролем з боку системи управління підприємством, яка постійно зазнає інноваційних змін функціонального, організаційного, структурного характеру. У зв'язку з цим певної актуальності набуває питання формування дієвої системи моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, яка передбачає розробку та реалізацію комплексу заходів, враховуючих інноваційні зміни організаційного, методичного та управлінського характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у дослідження питання оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як Т.Г. Васильців [1], Л.О. Волошук [2], В.М. Гець, [3], Г.В. Козаченко [4], Н.Ю. Подольчак [5], С.В. Філіппова [6] та інші. Дослідженням системи моніторингу фінансово-економічної безпеки підприємства на сучасному етапі приділяли увагу такі вчені як А.М. Вергун [7], В.В. Лойко [8], Й.М. Петрович, Л.М. Прокопишин-Рашкевич [9] та інші. Однак серед невіршених питань залишаються питання організаційно-методичного характеру формування системи моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства з урахуванням сучасних інноваційних змін, яким підтверджена система управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження

Під впливом постійного розвитку інформаційних технологій система моніторингу підприємства зазнає суттєвих функціональних інноваційних змін, які здатні забезпечити систему управління підприємством своєчасною та актуальною інформацією про стан та розвиток господарської діяльності. В останні часи однією із ефективніших управлінських інновацій в системі управління підприємством є збалансована система показників, яка охоплює основні сфери діяльності підприємства в комплексі взаємозалежних збалансованих показників для ефективної реалізації його стратегії, тому, з нашої точки зору, доцільно використати цю технологію для формування системи моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, тому що основою будь-якої системи моніторингу – є наявність показників-індикаторів діяльності підприємства. Перевагою збалансованої системи показників є то, що крім фінансових, вона включає показники, що характеризують ключові сфери діяльності підприємства, від яких залежить ефективна реалізація стратегії підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Основним призначенням збалансованої системи показників є забезпечення функцій збору,

систематизації й аналізу інформації, що є необхідною для ухвалення стратегічних управлінських рішень та посилення стратегії бізнесу, її формалізації, проведення й доведення до кожного співробітника підприємства, забезпечення моніторингу й зворотного зв'язку з метою відстеження й генерації організаційних ініціатив усередині структурних підрозділів [10].

Для підтримки або підвищення рівня фінансово-економічної безпеки промислового підприємства на задовільному або високому рівні, пропонується розробити систему моніторингу за рівнем фінансово-економічної безпеки підприємства, яка базується на збалансованій системі показників з врахуванням інноваційних змін, які впливають на цей процес. Збалансована система показників націлена на виконання стратегії підприємства та її доцільність у тому, що в залежності від обраної стратегії розробляється система збалансованих якісних та кількісних показників-індикаторів, які забезпечать досягнення поставленої стратегічної мети – підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства в певній перспективі. Але розробки однієї стратегії не достатньо для досягнення поставленої мети, потрібно безперервно в режимі реального часу відстежувати усі зміни, які трапляються з обраними показниками-індикаторами рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Запропонована система моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства (ФЕБ) представлена на рис. 1.

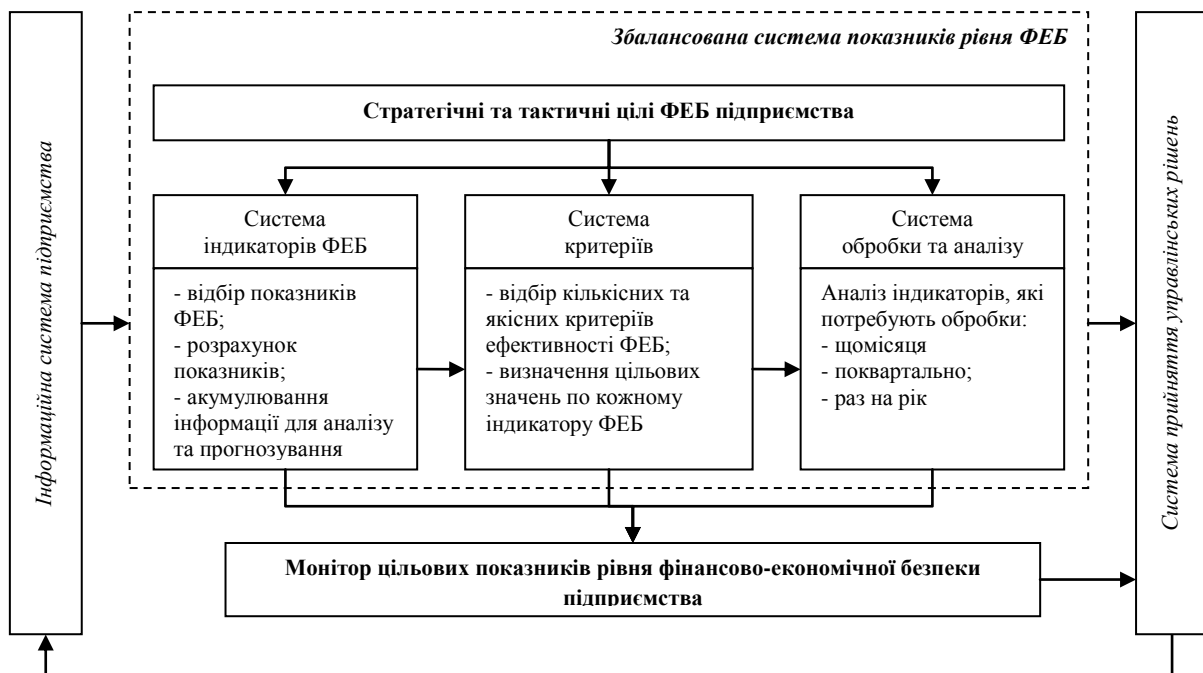

Рис. 1. Система моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: Власна розробка автора.

Обов'язковою умовою працездатності системи моніторингу є наявність інформаційної системи на підприємстві, яка здатна надати потрібну інформацію по обраним показникам-індикаторам рівня фінансово-економічної безпеки. Тому, якщо на підприємстві відсутня інформаційна система збору даних о всіх потрібних показниках діяльності підприємства, то її необхідно створювати, або використовувати первісну інформацію з облікових та не облікових джерел інформації на підприємстві.

Ядром запропонованої системи моніторингу є збалансована система показників, яка формується, виходячи із стратегічної цілі – підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Тому безперервний моніторинг здійснюється на базі показників-індикаторів, які формують збалансовану систему показників в розрізі її основних складових, тобто трапляються інноваційні зміни структурного та функціонального характеру.

Запропонована збалансована система показників рівня фінансово-економічної безпеки підприємства охоплює:

- систему індикаторів фінансово-економічної безпеки;
- систему критеріїв;
- систему обробки та аналізу індикаторів.

В системі індикаторів фінансово-економічної безпеки здійснюється відбір по 2-4 показників-індикаторів в розрізі стратегічних цілей підприємства, досягнення яких повинно забезпечити високий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства в розрізі складових збалансованої системи показників (фінанси, маркетинг, бізнес-процеси, навчання та розвиток). Більша кількість показників перевантажує систему моніторингу непотрібною інформацією. Після відбору показників здійснюється їх розрахунок та отримані дані зберігаються у цієї системи для подальшого використання в ході

аналітичної роботи на підприємстві. Також отримані результати поступають в систему обробки та аналізу, за допомогою якої визначаються відхилення.

В системі критеріїв здійснюється визначення цільових значень по кожному відібраному на попередньому етапі показнику-індикатору рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. В зв'язку з тим, що у збалансовану систему показників потрапляють як якісні, так і кількісні показники-індикатори, то на цьому етапі потрібно визначити ці якісні та кількісні характеристики та встановити цільові значення по кожному відібраному показнику-індикатору рівня фінансово-економічної безпеки.

Після чого усі отримані на попередніх етапах дані поступають у систему обробки та аналізу. В цієї системі здійснюється співставлення фактичних значень показників-індикаторів з визначеними критеріями – цільовими значеннями.

Алгоритм проведення обробки та аналізу показників-індикаторів в системі моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства наведений на рис. 2.

Рис. 2. Алгоритм проведення обробки та аналізу показників-індикаторів в системі моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: Власна розробка автора.

На моніторі цільових показників рівня фінансово-економічної безпеки підприємства повинні відображатися як позитивні значення індикаторів, так і негативні. Всі дані будуть доступні для системи

прийняття управлінських рішень, де будуть аналізувати негативні відхилення, знаходити їх причини, значимість та приймати управлінські рішення щодо наступних кроків по запобіганню негативних значень індикаторів. Це може бути або перегляд цільових значень по критеріям, або рішення стосовно втручання в господарську діяльність підприємства для отримання бажаного результату.

Всі отримані в ході моніторингу дані потрібні зберігатися в інформаційній системі підприємства для аналізу та прогнозування динаміки змін, які будуть відбуватися на підприємстві. Реалізацію процесу моніторингу необхідно здійснювати в автоматизованому режимі для уникнення помилок в розрахунках та для швидкості отримання результатів. Також автоматизація дозволяє здійснювати вивід показників на монітор в режимі реального часу – в будь-який момент часу.

Моніторинг рівня фінансово-економічної безпеки на засадах збалансованої системи показників охоплює наступні основні складові цього процесу:

- фінансова складова ефективності господарської діяльності підприємства;
- маркетингова складова взаємовідносин із клієнтами;
- складова бізнес-процесів господарської діяльності;
- складова розвитку та навчання персоналу підприємства.

В цілому, процес формування збалансованої системи показників для моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає розробку стратегічних цілей, побудову причинно-наслідкових зв'язків між стратегічними цілями, вибір відповідних показників-індикаторів, встановлення цільових значень для кожного із показників і визначення стратегічних заходів.

В процесі формування збалансованої системи показників необхідно враховувати умови та специфіку господарської діяльності конкретного підприємства, тому універсальної збалансованої системи показників не існує, для кожного підприємства вона розробляється індивідуально. В систему показників необхідно відібрати показники, які дозволяють визначити рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

На наступному етапі здійснюється визначення цільових значень відібраних індикаторів. Цільові значення встановлюються управлінським персоналом підприємства, який відповідає за стратегічний розвиток господарської діяльності підприємства. На цей процес впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори функціонування підприємства. Також при встановленні цільових значень для стратегічних індикаторів ми пропонуємо використовувати результати моніторингу поточних індикаторів господарської діяльності. Для цього по кожному відібраному показнику-індикатору потрібно встановити цільове значення на майбутні періоди часу, наприклад – 3 року. Після встановлення цільових значень для кожного показника-індикатора рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, та або інша стратегічна ціль підприємства вважається повністю описаною. Цільові значення показників повинні бути досяжними.

Після розробки збалансованої системи показників та визначення цільових значень для обраних показників-індикаторів рівня фінансово-економічної безпеки підприємства проводиться аналіз рівня виконання стратегічних цілей. Отримані в ході аналізу данні знаходять своє відображення на моніторі цільових значень рівня ФЕБ підприємства (рис. 3). Цільові значення підлягають перегляду після 1-го року, якщо бажані значення не досягнуті.

Перспектива	Стратегічні цілі	Показники-індикатори	Цільові значення		
			на 1-й рік	на 2-й рік	на 3-й рік
Фінанси	1. Підвищення прибутку	1.1 Чистий прибуток	↑5%	↑7%	↑10%
		1.2 Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	↑3%	↑5%	↑7%
	2. Підвищення рентабельності продажу	2.1 Чистий дохід від реалізації продукції	↑10%	↑15%	↑15%
		2.2 Коефіцієнт рентабельності продажу	↑8%	↑10%	↑12%
...	...	...	...	...	
Маркетинг	1. Ріст частки зарубіжного ринку	1.1 Частка ринку СНД	↑7%	↑10%	↑10%
		1.2 Частка ринку країн ЄС	↑10%	↑12%	↑15%
	2. Підвищення якості взаємовідносин з клієнтами	2.1 Оцінка якості праці з клієнтами	↑	↑	↑
		2.2 Кількість постійних клієнтів	↑8%	↑10%	↑12%
...	...	...	...	...	
Бізнес-процеси	1. Оптимізація бізнес-процесів ефективності інноваційної діяльності	1.1 Частка оптимізованих процесів	↑6%	↑8%	↑10%
		1.2 Кількість впроваджених інноваційних розробок	↑	↑	↑
...	...	...	...	...	
Розвиток та навчання	1. Поліпшення компетенцій у сфері новітніх розробок	1.1 Кількість запропонованих співробітниками новітніх розробок	↑10%	↑10%	↑10%
		1.2 Оцінка компетенцій	80 балів	90 балів	100 балів
	2. Зниження часу розробки продуктів	2.1 Час розробки продуктів	↓10%	↓10%	↓10%
...	...	...	...	...	

Процес розрахунку показників

Монітор цільових показників рівня фінансово-економічної безпеки підприємства

Перспектива	Фінанси			Маркетинг			Бізнес-процеси			Розвиток та навчання		
	Показники-індикатори											
Показники	1.1	...	1.n	1.1	...	1.n	1.1	...	1.n	1.1	...	1.n
Фактичне значення												
Абсолютне відхилення												
Відносне відхилення та його характеристика												
Прогнозне значення												

Рис. 3. Приклад розробки збалансованої системи показників в системі моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства
Джерело: Власна розробка автора

Пропонується відслідковувати всі зміни в індикаторах рівня фінансово-економічної безпеки підприємства в безперервному режимі по мірі вступу в систему фактичних значень показників. Тому на монітор цільових показників доцільно в розрізі перспектив збалансованої системи показників виводити фактичне значення показника, його абсолютне відхилення від запланованого на відповідний період цільового значення, відносне відхилення і його характер та прогнозне значення показників на майбутній період. Характер відхилення може бути позитивним або негативним, і залежить від установлених особою, що ухвалює рішення нормативів відносних відхилень по кожному показникові-індикатору. Для наочної візуалізації відхилень доцільно їх характер відображати відповідним кольором: червоний – негативні відхилення, зеленим – позитивні відхилення, що дозволить зосередити увагу управлінського персоналу на негативних відхиленнях, які потребують виявлення причин та ліквідування наслідків не виконання стратегічних орієнтирів. Обов'язковою умовою впровадження запропонованої системи моніторингу – є автоматизація процесів розрахунку показників та формування монітору, що дозволяє запобігати технічним помилкам, прискорити процес розрахунків, формувати базу даних для аналізу та прогнозування стану та розвитку господарської діяльності підприємства та його фінансово-економічної безпеки.

Висновки

Відтак, під впливом розвитку сучасних технологій система моніторингу зазнає ряд функціональних та структурних інноваційних змін, а саме виступає не тільки інструментом спостереження динаміці показників, але і дієвим механізмом взаємодії управлінських систем щодо формування, обробки, аналізу, акумулювання, прогнозування інформації щодо рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Таким чином запропонована система моніторингу, яка побудована на засадах збалансованої систем показників здатна надавати актуальну своєчасну інформацію керівництву для прийняття відповідних управлінських рішень щодо забезпечення високого рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, що дозволить підвищити ефективність захисту підприємства від зовнішніх та внутрішніх погроз функціонування на ринку.

Abstract

In modern conditions of functioning of industrial enterprises under the influence of constant development of information technologies, the enterprise monitoring system undergoes significant innovative changes that are able to provide the enterprise management system with timely and up-to-date information on the status and development of economic activity. Currently, the economic activity of domestic industrial enterprises occurs in conditions of high level of financial and economic risks, so there is an urgent need to monitor on a continuous basis the change in the level of financial and economic security of the enterprise, which must be constantly monitored by the enterprise management system, which is constantly undergoing innovative changes of functional, organizational, structural character. To solve these problems, a system of monitoring the level of financial and economic security of the enterprise is proposed, which envisages the development and implementation of a wide range of measures of organizational, methodological and managerial character and is based on a balanced system of indicators that comprehensively covers the main areas of activity of the enterprise for the effective implementation of its strategy. The advantage of a balanced scorecard is that in addition to financial indicators, it includes indicators that characterize key areas of activity of the enterprise, on which the effective implementation of the strategy to improve the level of financial and economic security of the enterprise depends.

The proposed monitoring system, which is based on a balanced scorecard, is able to provide up-to-date timely information to management to make appropriate management decisions to ensure a high level of financial and economic security of the enterprise, which will improve the efficiency of the enterprise protection against external and internal threats to the market.

Список літератури:

1. Васильців Т. Фінансово-економічна безпека підприємств України : стратегія та механізми забезпечення [монографія] / Т. Васильців. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.
2. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток та економічна безпека промислових підприємств: проблеми комплексного управління : [моногр.] / Л.О. Волощук. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 396 с.
3. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : Монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк, О. В. Баженова; В.о. НАН України. Наук.-дослід. центр індустріальних проблем розвитку; За ред. В. М. Геєць.– Харків : ВД "ІНЖЕК", 2006.– 240 с.
4. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

5. Подольчак Н.Ю., Карковська В. Я. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки [моногр.]. Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2014. 268 с.
6. Філіппова С.В., Дашковський О.С. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства // Економіка: реалії часу. - № 2(3), 2012. – С. 17 – 21. послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: economics.opu.ua/files/archive/2012/No2/17-21.pdf
7. Вергун А. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення моніторингу рівня фінансової безпеки промислових підприємств / А. М. Вергун // International Scientific Journal “Internauka” <http://www.inter-nauka.com/> International Scientific Journal “Internauka” <http://www.inter-nauka.com/> Формування ринкових відносин в Україні. — 2016. — № 11. — С. 28- 32.
8. Лойко В.В. Моніторинг рівня економічної безпеки промислового підприємства [Електронний ресурс] / В.В. Лойко. // Ефективна економіка. – 2015. – № 8. Режим доступу:
9. Петрович Й. М. Економіка і фінанси підприємства : підручник / Й. М. Петрович, Л. М. Прокіпшин-Рашкевич. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 406 с.
10. Єршова Н.Ю. Концептуальні основи стратегічного управлінського обліку / Н. Ю. Єршова // Проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 195-202.

References:

1. Vasylytsev T. (2012) Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms for providing [monograph]. Lviv: PUBLISHER,. - 386 [in Ukrainian].
2. Voloshchuk L.O. (2015) Innovative development and economic security of industrial enterprises: problems of complex management: [monogr.]. Odessa: FOP Bondarenko M.O., - 396 [in Ukrainian].
3. Geyets V.M., Kizim M.A., Klebanova T.S., Chernyak O.I., Bazhenova O.V. (2006) Economic Security Modeling: State, Region, Enterprise: Monograph: Acting NAS of Ukraine. Scientific research center for industrial development problems - Kharkiv: INZHEK,. - 240 [in Ukrainian].
4. Kozachenko G.V., Ponomarev V.P, Lyashenko O.M. (2003) Economic safety of the enterprise: essence and mechanism of providing: monograph - 280 [in Ukrainian].
5. Podolchak N.Yu., Karkovska V. Ya. (2014) Organization and management of the system of financial and economic security [monogr.]. Lviv: Publishing House of NU Lviv Polytechnic,. 268 [in Ukrainian].
6. Filippova S.V., Dashkovsky O.S. (2012) System of formation and maintenance of economic security of the enterprise 17-21 [in Ukrainian].
7. Vergun A.M. (2016) Information-analytical support for monitoring the level of financial security of industrial enterprises 28-32 [in Ukrainian].
8. Loiko V.V. (2015) Monitoring the level of economic security of an industrial enterprise [Electronic resource] / № 8 [in Ukrainian].
9. Petrovich J.M. (2014) Economics and finance of the enterprise: Lviv: Magnolia 406 [in Ukrainian].
10. Ershova N.Yu.(2017) Conceptual foundations of strategic management accounting 195-202 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Свінарйова Г. Б. Інноваційні зміни в системі моніторингу рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. / Г. Б. Свінарйова // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 4 (10). – С. 123-128. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/123.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835758

Reference a JournalArticle:

Svinarova H. B. Innovative changes in the system of monitoring the level of financial and economic security of the enterprise / H. B. Svinarova // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 123-129. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/123.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835758

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons "Attribution" 4.0.